

## Modernistisch juweel De Lichtenberg herontdekt

30 September 2003

De aanwezigheid op de laatste Docomo-bijeenkomst, eerder deze maand in Indonesië, waarden de bijzondere kwaliteit van het complex De Lichtenberg in Weert hoger dan de architectuurfreaks in Nederland. Sterker nog, wie in Nederland kent eigenlijk deze cultuur- en sportvoorzieningen die in de wederopbouwtijd zijn ontworpen door de Weerter architect Pierre Weegels? Harrie van Helmond doet een poging hier verandering in te brengen.



Op 20 september hield Rob Langeslag, architect en wonende nabij het terrein, een lezing voor de burgerij van Weert. Hij toonde enthousiast en overtuigend aan hoe de door Le Corbusier beïnvloedde Weegels een gesamt-kunstwerk heeft gemaakt dat ten onrechte een onbekend en verkommerd bestaan leidt.

Initiatiefnemer (provisor) voor De Lichtenberg was de geestelijke Jules Nabben. Net als architect Weegels en aannemer Demonte had hij tijdens de oorlog gestudeerd aan het seminarie van Rolduc. Deze groep noemde Langeslag in zijn lezing de Rolduc-connection. Nabben was verbonden aan het Bisschoppelijk College in Weert dat in 1962 een prachtig royaal nieuw schoolbouw realiseerde, ontworpen door Boosten. De school, die nog steeds in originele vorm functioneert, ging ervan uit dat het aantal leerlingen zeer sterk zou groeien, met name de hoeveelheid internen. Het internaat had behoefte aan cultuur en sportvoorzieningen nabij de nieuwe school. Het campusmodel van Nabben voorzag in bungalows voor de onderwijzers en recreatieve faciliteiten voor de leerlingen. In de positieve en optimistische visie van de wederopbouw werd de mix van school en voorzieningen gezien als de beste garantie voor een opvoeding waarbinnen oorlog als de oplossing van problemen verbannen zou worden. Financiële middelen voor het zeer ruim opgezette complex kwamen uit de inkomsten van het internaat en de ingehouden salarissen van de priesterleraren.

Achtereenvolgens zijn gebouwd:

- In 1960 het recreatiecentrum de Tranchee (23 ha terrein met sportvelden, openlucht zwembad, recreatiegebouw, roei- en zeilaccommodatie en een kampeerterrein,
- In 1962 het complex De Lichtenberg bestaande uit een openluchttheater met 3000 zitplaatsen en een toneelgebouw in 3 lagen (1962), een zwembad (1958), een kapel (1958) en verdiept aangelegde tennisbanen (1958).
- In 1962 sportcomplex 'Het Stadion' bestaande uit een voetbalveld omringd door een atletiekbahn met gravel. De tribunes zijn nooit voltooid.

De bijzondere betekenis van het complex ligt in de landschappelijke setting ervan en in de cultuurhistorische waarde. Uitzonderlijk zijn daarbij de verdiept aangelegde tennisbanen afgezoomd met natuurstenen keerwanden. Ook de integrale waterhuishouding is doordacht. De beveiliging van het terrein door een 'slotgracht' is gecombineerd met de aanvoer van vers water



voor het zwembad en de bevoeiing van de sportvelden. De optimistische wederopbouwgeschiedenis van Weert, gevat in een katholiekpedagogische setting, is in het complex afleesbaar. Ook van belang is de *shake hands* materialisering, kloeke betonconstructies zijn gecombineerd met wanden van ruraal ogende natuursteenbrokken en met in stevige kleuren geglazuurde baksteen.

Duidelijk aanwijsbaar zijn invloeden van het in dezelfde tijd opgeleverde werk van Le Corbusier: de kapel in Ronchamps en het klooster La Tourette. De uitwerking van de betonconstructies verraadt de samenwerking met een gespecialiseerde aannemer, maar ook de hand van een architect die, net als Maaskant, niet bang was voor grote gebaren en zich niet verloor in kleine details. De projectiecabine van het openluchttheater kan worden gezien als de icoon van deze architectuuropvatting: beeldend in zijn uitkraging van het volume op één poot, fors in de constructieve maten - de trap die ook zonder ondersteuning er nog steeds fier bij hangt, vertrouwd in het gebruik van geglazuurde baksteen, wulps in de naar buiten neigende trapleuningen.

De joyeuze symboliek van dit gebouwtje dat het immense theatergebouw en de eindeloze trappenhelling met gebogen banken controleert, stuurt en begeleidt het kijken naar de voorstelling. De forse colonnade van het theatergebouw heeft een grandeur en ongenaakbaarheid die het openluchttheater in de natuur een zeer monumentale betekenis meegeeft. Zoals gebruikelijk werd kunst als een geïntegreerd onderdeel van het gebouw mee-ontworpen. De kunstenaar Harrie Martens, die tot de vaste staf van het bouwteam hoorde, voerde de kunstwerken samen met de leerlingen uit in sgraffito, glas in lood en mozaïek. Maar bovenal is de overdonderende ruimtelijke werking van het openluchttheater, dat deels is ingegraven en deels op het zand van de zwembadbouwput is gesitueerd, het behoud en hergebruik waard. De toenemende belangstelling voor openluchtuitvoeringen rechtvaardigt de hoop op hergebruik.

De Werkgroep Behoud De Lichtenberg doet er alles aan om het complex te redden van verdergaand verval en sloop. Aannemer Gordijn van Bouwbedrijf Jonge heeft het betreffende terrein met gebouwen gepacht, waarschijnlijk in de hoop dat de tand des tijds in zijn voordeel zal werken. De Werkgroep probeert, via de aanvraag van een gemeentelijke monumentenstatus en ondersteund door de Rijksdienst voor de Monumentenzorg en Docomomo, aandacht en erkenning te krijgen voor dit bedreigde cultuurgoed. Uiteraard wordt daarbij ook gezocht naar nieuwe gebruikers, maar de aandacht ligt nu eerst bij het krijgen van erkenning voor de grote kwaliteit en de bijzondere plaats die het complex heeft in de cultuurgeschiedenis van Weert. Je kunt zelfs zonder te overdrijven zeggen dat juist De Lichtenberg de gemeente Weert een status kan geven die het nu ontbeert. Waar het modernisme vaak verweten wordt te veel aandacht te hebben voor een te letterlijk of onheimisch functionalisme is de architectuur van Weegers tegelijk verwonderend en *down to earth*, wereldlijk maar ook naïef, in de natuur opgenomen maar toch zelfbewust. Creaties die deze gevoelens nog steeds weten op te roepen zijn het behoud meer dan waard. De vraag is nu of het bestand is tegen de macht van de rekenmachine, met andere

*1 t/m 5: het openluchttheater toen en nu*  
*6 en 7: de Mariakapel toen en nu*

woorden of de gemeenteraad van Weert wel beseft welk juweel zij in handen heeft.

**Harrie van Helmond**

**info** Voor informatie en steunbetuigingen:  
Werkgroep Behoud De Lichtenberg  
Rob Langeslag  
[rob.langeslag@inbo.com](mailto:rob.langeslag@inbo.com)